

№ 91 (7164) • 1991 сая. От Мийн 30 күнэ, Ойгурунууук • Сийнати В Харчы

Сергей ПОПОВ

Пётр Гаврильевич одус
умсугуйан туран саха
литературатын туһунап
эппенирэ, Саха суруйаач-
чыларын Ахиа Аччыгыһа,
Күннүк Уурастырап,
Суорун Омоллоон, Кун-
да, Элэй, Абыыһаныс-
кай, В. Чиряев, А. Вэ-
рияк, С. Васильев уо. д.
а. айымньыларын туста-

бәлләре спектакль туруораллара. Оңно Петр Гаврильевич хайаан да кыстара. Итиннэ барытыгар биһигини кытыннара сатыыра. Биһиги, сэрис кэминнээҕи оҕолор, үчүтэ-пэ, кунбааны эрдэ араара үөрэмминчиг. Учуутал-быт Петр Гаврильевич хайда да быйыс булан ССТА союуһууһун биһиз.

хэ журуугун нэлсирэ.
Ага дайду сэрингисар
барскат буюун саллаат-
тар суурктарын суру
нааллартан, ханыаттан
ааран нингичинэрэ, ытам
ныһа-ытанньа Зоя
Космодемьянская герои-
дуу быһытын нэлсэби-
тэ, ханыанка тахсыбы
быһкаан хаартысканы
адалан көрдөрбүтэ ой-
бүтөн өрүү аспат. Кэ-
лин Зоя төрөөбүт Тамбо-
лжоратыгар сылдан
Зоя Космодемьянская
пааматынньагар сибэки
уурбутум уонна минн ту-
лунаан аан бастаан нэлсэ-
бит учууталдын Петр
Гаврильевичи эмнэ са-
наан аспытым.

1960-80-сс. Дьюкуус найдаагы культурнай сур датар училищеда бигр: үлэлзэбинигт. Ини куо дутунай, саха литература-тын үөрэтэрэ, мин үөрө-чөөһүн сабадиссэйэ этим. Балаһыанна уларыйбы-тын иһин, сур-туом ол-нунан хаалбыта. Петр Гаврильевич син-бигр ми-учууталым, сүбэһитим-э, «Халыйылылартан» нөүгө дүһүүтээн тохто-ро, аргаччылыра. Учуу-тал, коммунист быһы-тынан коллектив дири-жэтибэһиһинан туһанар.

Багар, бийнги үрдүг ааттары ылыммах, багар бийнги түөспүтүн орденнар, медаллар ийэргэһэтиннар, ол эрэри үөрөһүт оҕолорбүт дикрин ытыктыбылларын ылбы буоллахытына, ол буолар бийнги үрдүг наҕараадабыт ааспат арахпат сууһат-оспүт киэһ түтүбүт.

Ворис Пильник үй-сарааланыштыгар нуучча литературатыгар киирбигэйдэх ахсааннаах суруйааччылартан биир таалааннаахтара, Дьонурдаахтара, хомойой тылаахтара этэ. Кини Пастернак уонча Ахматованы кытта дотордоһорго. Оттон суруйааччылар бэйэлэрин өртүлөрүттэн Сергей Есенинны аминнаабыз хойон анаабыттар. Кини туһунан бэйэти «Дневниктэригэр» Корне Чуковский суруйар. Бэйэти бириэмэтигэр биир саамай инжентик абыдыдымтыа суруйааччына билдирбиги туһунан ахтар.

1921 сыллаахха суруллубут «Голый год» романа Борис Пильнягы кизинин биллэрбитэ. Кинин «Волга впадает в Каспийское море», «Созревание плодов», «Солной амбар» диэн романнарыгар саҥа кэм уонун революция саваннавы соҕотун кизинин сырдыттылаллар. 1937 сыллаахха сыһыйа буруйдааһынанан Пильняк тууллубута уонна соторомталаабыта Кини 1921

Биринги дойдубутугар
бырыз күнүн ичкис төгү-
дүң Борис Андреевич
Пидыняк айар үлэтнэгэр
аналлаах аабыллар үйз
агыраттай ордон баран
мытыллыахтара. Оз аа-
быллар ытыллар миэс
тэлэринэн, суруйааччы
адэр сазын атаарбыт
үгүс көпсөннэригэр, ро-
маннарыгар, сөһөннөригэр
албахтик көпсөмүт, сыр-
дагыллыбыт Москва аи-
ныаабы эрээ Колонна
куват буолда.

Кыргыныссда таһыгар
күни айымнылары 1922
сыллаахтан үөрөтөдигит
төрө уонна бөһөтөм
миттөрө Данияра, Кана
дага, ГФР-га, Югославия
га суруйааччы айымны
ларын үөрөтөр аналлаа
бексуолдар бааллар. Оҕ
он бийиэхэ 50 сылта

орлон баран «Знамя» с
рунаалга 1987 сыллаах
«Защитат» кэпсээнэ, «П
асть непогашенной Л
ны» дьэниэрэ бэчээттэ
миттэ. Сыыйа «Сови
ский писатель», «Правд
издательстволарга хас
инигэтэрэ тахсыбытта

Билигин Борис Пил-
ник айыммьылары аза-
чыларга төнүшүлөр. О-
тору кийин хас да кини-
лар бөчөттөн ахта
«Художественная лите-
тура» үс томнаабы
наар. Суруйлаачы уу-
Борис Борисович Андр-
ейкашинды-Пильник бэ-
тин кинигетингэр «Ас-
туһунан» дигэн усулуо-
най ааттаах Б. А. Пи-
ник суруктарын бөлөмү-
Отгон үтүүнэтиэх

уран, литературний үгс, тэрдээх, баай истори-лардаах Коломна Борис Пильняты умнубат, Манна суруйаачы литературний мемориалын тэрийэргэ быһаарылынна, сииэ 1923 сыллаахха дээрн суруйаачы олордут дэьтэ уопна Николай.Посаде церковь кириэхтэрэ. Ити мемориал 1994 сыллаах.

ха—Борис Пильняк те
рөөбүтэ 100 сылын туо
луктугар аһыллыа

СНИМОКТАРГА: Борис Пильняк 1928 сыл
даахха. Бу снимокка ды-
кэргэн урукку хаартыс-
тыттан уһулунна. Билигин
үйэ аңарыттан ордон баре-
Борис Андреевич хаартыс-
катын булар уустун. Уон-
сайынан даҕаны бу сн-
моктар оҥоһулаауларыга
Пильняктар дыкэргэ-
тарин архивтара ула-
ханнык туһалаат.
Коломнага суру-
йааччы 1915—1923 с-
олорбут дыһэтэ; уруу-
Коломна киинигэр.

ир. А. Антонов фотота.
с- (ССТА фотокристалл)

РЫНОК эрчимнээх селдгана, туту да билгиммэт хардмьта билдэр, ыгар. Дээ, ман. ных кэмгэ кимнээх туох толкуй кинирэриг сүбөлэ. Һэр, санааны түмэр наада. та сүбэтэ үөскөтүннээх. тинээ тахсар эбит.

Оройуонга колхозтар, совхозна көһүү бүтөһүтээхтүк 1974 сыллаахха биир бөлүбүтэ. Совхоз сүбэтэ уратынан кинизин уон сэттэ сылга, государственная дотацияда олодуран, дьон-сэргэ олодор, үлэллэр усулуобуйата, дохуота билдэрдиң улаатта. Тыйыс усулуобуйа, лаах Сахабыт сиригэр, ол иһигэр, бийиги курдук кураан эгэрдээх оройуонна, ити дотацията суох агардас бэйэ эрэ онорбут бородууксуулатын эргитэн, ошон үбүдүннээх, танаң олоруу ыналдыбата көһүүнэ. Кистэл буолбатах, совхозтар дифференцированной надбавка суотутар государство онорор өгөтүгүр олорон кэлдилэр. Ол биллэн турар, географической балаһыаньабыттан, ураты климатическай усулуобуйабытыттан сиббэстэмнээх. Ону ааһа гүһөн ситэниң, сэлээннэниң да баара маддаһыллыбат. Бу үлэниңи, салалтаны дьыңнаахтук, тиригэр хорута үлэллэргэ интэригэрэ. Рынок сыһааннаһылыларын киниргэ государство хааһыаната намдыраабыта барыбытыгар биллиниэ. Уһоһа аттллыбит өгөлөргө суоттанырбыт уурайда. Ол атын суолунуң көрдүүргэ күһэйдэ.

Норуот хаһаайыстыбатын бары салааларыгар сыана үрдээбитинэн совхозтарга да үлэ төлөбүрэ улаатта. Ону таһынан совхоз онорон таһаарар бородууксуулатын батарымтан биллэрэр үбүгэр суоттамматтар өрөсүоттары

төлөбүрүнү, наһын фондатын расчётнай счотуттай бира турааллар. Ол курдук, совхоз үлэллэртэригэр лон. пенсациялары, өлөһөргө пособиелары, араас нолуоктары төлөһүүнэр уо. д. а.

Совхоз сүрүн үлэллэртэ, ыччаттар. Ол эбэтэр үксүлэрэ бу ааспыт 17 сылларга государство өгөтүгүр ситэниң үлэсэ сыһыан, ыһамны, интэригэс биллэрдиң мөлбөрү

ыччат биир-икки снл үлэллэ-үлэллэни барара үлэска кубулуйда. Итин, ник утумнаах үлэ суоруттан урукку ситиһиллэбит да үлэ көрдөрүүтэ чыңа, тиллэбит. Туруу, ветеран үлэллэртэригэр утумнааччылар, эстафетаны салгыаччылар суохтар. Сүбэһүнэн иттир саха дьонун үтүө үгэстэрэ, сүрүн идэлэрэ итиннээх көйгөтүтүтэ тириэтиннэ, туора кө

олордэ биирэр, онуоха утары сөптөөх механизмыннээ даһан ыһаа олохтообот буоллаһытына, инникибитин сарбынабыт. Билигин, ыһаабынаа, үлэллэ, ыччат интэригэни сиргэ чугаһатарга суолу тобуларбыт, хайыска буларбыт наада. Онуоха туту оноруохха?

Биллэн турар, саганы киллэрин элбэх утарсылардаах, алдастардаах буолуон төл. Онтон чагый-баһа, кэтэх түспэикэ

Коллективной бааһынай хаһаайыстыбалар бэйэ-бэйэлэрин ситэрсэн, дуоһа, бардаах төрүккэ олодурун хааччыйсан биригэһээхтэр. Ким сөбүлүүрүнэн көрөн ыһах сүбөнү, ыһагыны интэригэни, сир олоһууна, бурдугу үүннэригэни, тнэйэр-таһар, өрөмүөнүгүр, оңорон таһаарары астыр, тутар үлэллэринэн, быһата, хамнык салаанан дьарыгыра көгүт. Бааһынай хаһаайыстыбаларын ассо-

буолуоба сөрөһиллэр.

Ханнык да кэмгэ, кини аһаах психологитыгар ингэн хаалбытынан, чааһынай интэригэс үрдүктүк тутулар. Бу түмүккэ олоһурудаахха, бааһынай хаһаайыстыбаларынан бары, совхозу бу суолунан улаарытан ыһахы үлэсэ-хамнаска сыһыаны төрдүттөн уларытты. Ол төрдөтө бөгө «минэ, бэйэм гизнэ» дьыһаа сытар. Тнэ сирин олохтоохторун санаатын таһан, ыһах биирэн суолуулан, сирдэни, техникалаан кинилэр интэригэстэрин хоту салаһынаахха, төстү өбүлүү дээ буолуох этэ. Түмүгүн биир-икки снл иннэн көрүүхкэ сөп. Ол туһу-туһан миистэҕэ 1989 сыллаахха тариллыбит С. А. Собакин председателлээх «Илга» кооператив үлэсэ буолар. Үлэсэбит иннэ сылларыгар 90 хаһаайыстыбада 460 гектар сир сыһаарыллыбыта. Ити кэмгэ ыһах сүбөү, сылгы аһсаана 30 бырыһыан, оттон сибининнэ иннэ төгүт, эбилиннэ. Одьулуунтан А. Н. Сысолятин, Хахыйахтар М. С. Седанищен бастаан хардыылар эмиэ көрөһиллэр.

Түмүгэр, бу санааларбын чингэтэн, бийиги Карл Маркс аатынан совхозу оройуонга, республикада даһаны эксперимент быһытынан бааһынай хаһаайыстыбаларын холбоһуктарың ассоциациятын быһытынан тэрийэн, өйөөн, үлэлэтэн көрөр сөп буолуох этэ. Маныаха биир аһааччылар, специалитар бэйэрт санаадытынан ыһаһыһааххыт, күүс-көмө буолуоххут этэ дииң ис санаабын үлэһиниким, Хаһаат көгүтө көпсөтүгүт, санааны түмүгүт! Олорон биирэр—буруйга тэһээх.

Н. ФИЛИППОВ,
совхоз директора

Хаһаайыһнааһын механизма

РЫНОК: ОЛОРОН БИЗРИМИЭХХЭ

бүт кэмгэр интэригэс, үлэллэ, буолбут дьон, Уопсай долгунта оҕустаран, общественнай өй-санаа наһааһына, күлүк өртө ханна да биллэр. Ол үлэсэ, үлэ бүтэһинтээх түмүгэр охсуута улахан. Совхозтар, чааһынай да сектор үтү, эти онорон таһаарылылар, ыһах, сылгы сүбөү аһсаана кинизин үс пилеткада биир сиргэ тнэ-сигиһиллэр. Сүбөү интэригэс, сиргэн, үүнүүнү ыһаага хаачыстыбаннай көрдөрүүдэр онук ойучу үрдээбэттар. Холобур, Карл Маркс аатынан совхозна, Одьулуун нөһүлэһэр кинизин 15 сылларга үтү оноруу 30 бырыһыан үрдэсэ, эти оноруу, улааннаты, төттөрү үүн таһынар түстэ. Ман. ных тэтминнэн ырааппаккын, Ол эбэтэр, совхозуна, государственная бас биллиниң олорон үлэ онорон таһаарытын үрдэтэр уустугурда.

Ыччат, производствотан, тнэ хаһаайыстыбатын үлэллэртэн улам тэһэн иһэр. Сүбөү интэригэс олохсүйөн, олохтоохтук үлэллэр кини тарбаһа

рулар буолла. Аһары коллективизациялаһытынан улүһүлэ, бас биллини уопсайдаан сирин оноруу, хөдүһаны, бааһынаһы кинизиннэ, көһүүстээхтик туһанын, күрүөлэһини курдуктарга суолта бэрлэлибэт. Кырымы, быраһыллыбыт сирдэри баһылаһын, чөлүгэр түһэрин, олору үбүлэһин эмиэ бытаан. Совхозтар, отделениелар интэригэс өрдүк бөдөн сүйдүлэр. Олор түмүктэрингэр дьыһнээх сир хаһаайына суох буолла. Кырымы сирдэр көрүлүбэт-хараллыбат буоллулар, быһаһнара туһаныллыбат. Ол онуотар, биир өртүнэн сир тнйибэтигэр, кураанга сизини баһылар, Хаһан эр, 40-үс—50-үс сылларга курдук сирин оноруу кулутурун үрдэтингэ ыһаһыһы уурайда.

Бу ааттаталазбыт, бүгүнгө олоххо көстөр, нтэ-бэс өрүттэр совхозуна уһунаук олоруу, общественнай-коллективной өй-санаа кэтэх өртө интэригэсэбит өрүттэрэ буолаллар. Уларыта тутуу, рынок усулуобуйатыгар маннн

утумнаахтык олохтуу сатыахха, оҕотутар эрэ туту эми ситиһнээх сөп. Билигин сайдымдаах кэмнэ теория уонна практика өртүнэн сөптөөх түмүк тэһиннэргэ, бары өртүнэн ыһаһыһыга ууруллубут экономическай ыры-тылардаах механизмига олодуран совхозу атын хайыскалыыр, суоллуур сөптөөх. Онуоха дөйдүтэ снэһэринин млан эрэр коллективной бааһынай хаһаайыстыбаларын ассоциацияларын тэрини өрдүк табыгастаах буолуон сөп.

«Сага — умнуллубут эргэ» дииллэрэ маннаха өрдүк сөп түбөһэр. Бааһынай хаһаайыстыбаларын тариллиһэрэ, тутулар бийнээх да онук ураты сага буолбатах. Бааһынай хаһаайыстыбалара биир 10-15 мал кытты, нан үлэлэбит ыһааһа-рын ыһаһыһыларын, биллигин баар сүрүн средстволары биирдин үлэллэнигэр арааран, ол үп иннэн ханнык салаанан сайлары быһааран тариллээхтээх. Сүрүн средстволар—сир, бааһына, баһансага бэрлэһтээхтэр,

циациялара, холбоһуктара кинизинэн биир уонча кинилээх наемнай аппараты тэриһэр. Ол оноруллубут бородууксуулары батарар, эргитэр, хааччылар сыллаах үлэллэр. Үрдүкү органың ассоциация совета уонна уопсай муннах буолар. Ассоциация Устаапка олодуран үлэллэр. Бу кини төрт соһуона буолар. Коллективной бааһынай хаһаайыстыбаларын ассоциацията аһылык программатын быһаарыһа сыллаах этн, үтү, бурдугу, оҕуруот аһын оноруунан, дэлэтиннэ дьаргыһыахтаах. Производствоттан уратыларга кинирсэр атын социальнай-культурнай салаа объектары бары сельсовет балансыгэр бэрлэһэн, кини хааччыһытыгар кинирэллэр. Совхоз балансыгэр баар, дьон олодор дьыһаар, снэ тутулуубаһа хаалбыт производствотан объекттар приватизациялаһахтаахтар, атыллыһахтаахтар. Биллэн турар, сага тариллин сүрүн эрэ төртүгүтэ интэригэс, атын ыһаага-чымыга үтүс

КЭСКИЛЭЭХТИК БЫҺААРЫЛЛЫБЫТ

(Репортаж)

Күөх сайын быһаһын үлүмнэһэр нам үгэсэ буолан, хочолор, үрэхтэр, алаастар отчуттарынан туолбуттар. Онисовор сайылыктарга кини аһыһабыт курдук. Күн өртөтүн саһана «Мылдараһы» совхоз Булгуннаах сайылыктар тнйэбит. Манна биир баттаамалаах «Юбилейнай» ферматын ман. ныхыһыттар сайылаан олороллор. Ыамнарын инки арда буолан, сорохтор от охсо, атыттар муһына барбыттар, оттон аренда-торлара Александр Босиков наадага бөһүөлөккэ бардыт. Дьолго, уруккутан билэр кинибит Александр Саввин баар буолан биирдэ.

Барыта 93 ыһаһыһааххыт. Күннэ үстэ ыһаһыт. Үүһүгүн 90 бырыһыан бастаан суорталаһыт.

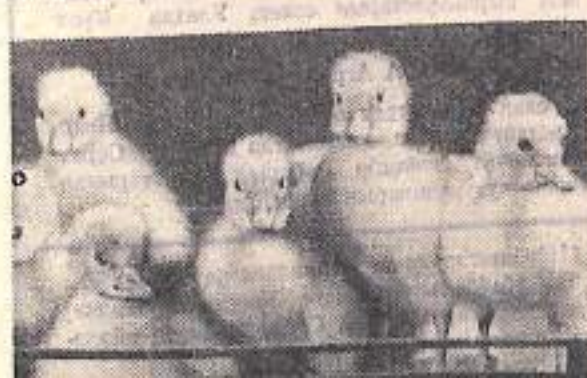
да сулууспалаан кэлээт, 1982 сытан бу фермада ман. ныхыһыттыр. Ошон билдэрэ-көрөрө үтүс. Совхоз манна сайылыгы тутууу уу сыллаахха саһалаабыта. Билигин үлэллэртэр олодор түөрт дьыһаар, сага тнйик дьыһаарлэр. Бу чугаһынан уута суох сиргэ ыһаһыһыттар суунар-тараанар сирдэрэ тутулуубутун кэскиллээхтик дьыһаһыһытан атыннык сыһааллаахха табыллыбат. А. Д. Саввин 20 ыһаһаах, хас биир диилэригэр күнгө 8-тнн кт курдук үрүн илгэни ылар. Кини ааспыт сылгы хас биирдин фуражнай ыһаһыһытан 2400 кг үтүү үрүлүтөн, бастыһаар кэскиллэригэр кинирсидиэ. Билигин сорох ыһахтара өс-сорох дьыһаар. Ошон

ку курдук ардахтарга массовна батыллыбат. Ити биһра. Иккиннэн, чугаһынан күөлэ суох сиргэ үрэххэ быһыты астаран испуустуевнай уу үөскөтүлүннэ. Ошон сүбөү маччирөгиттан ырааппакка тото-хам уулуур усулуобуйата тариллиһэ. Үсүһүнэн, электрическай уот киллэрилиннэ. Ити барыта сыйылык техникескай уонна социальнай өртүнэн хааччылыһаах буолуутугар тнэртэ. Холобур, ыһаагы электро-дойкаан ыһаллар, иллэг кэмнэригэр муһаһыһы истээхтэрин, телевизоры көрүүхтэрин сөп.

Александрдын көпсөтэ турдаһыһына аттынаагы дьыһааттан эдэрнэн кыргыттар биирдэ тутуурдаах

улаханннык аһыраатылар, чачы үлэллэртэр олодор, диилэ астыһыһытты ыһаһыт Александр Саввин. Сайылыкка бнэс ман. ныхыһыт үлэллэр. Арендаторлара Александр Нолонич Босиков үлэллэһа-хамнаһын оройуонга биллиһитэ ыраатта. Кини манна кэргэниһин Федоралын бииргэ үлэллэртэр. Быһыл 15-с сылын сүбөүгэ үлэллэр. Смена Николасвна Кириллина курдук опыттаах үлэллэртэр хаһаалар даһаны.

Коллектив биир сыһаага-соруна түмүлүбүтүн, маччирөг ыһаһыгар махтаах үттэрин быһаһын толорууга үтүө Дьулуурдаахтарың бу кыһаһа исп. сэтинтэн өйдөөтүбүт. Эс-сэ даһаны өлгөм үтүгүн, дьыһаар быһаһыһынан аһаһаһыт днээх аһыһаах.

Чураччинская районная типография Госкомиздати Якутской-Саха ССР, г. Чурачча, ул. Карла Маркса, 26 кв.